

Stenogrammid

XIV Riigikogu, I Istungjärg, täiskogu korraline istung

Neljapäev, 16.05.2019, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:00 Väliskaubandus- ja infotehnoloogiaminister Kert Kingo ametivanne

10:02 Istungi rakendamine

2. 10:07 Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" eelnõu (11 OE) teine lugemine

3. 10:09 Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamine" eelnõu (12 OE) teine lugemine

4. 10:11 Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" eelnõu (13 OE) teine lugemine

5. 10:13 Finantsinspektsiooni 2018. aasta aastaaruanne

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Siim Kallas

Austatud Riigikogu! Austatud peaminister! (Helistab kella.) Lõpetaks nüüd sumisemise ja hakkame tööle!

1. 10:00 Väliskaubandus- ja infotehnoloogiaminister Kert Kingo ametivanne

10:00 Aseesimees Siim Kallas

Kõigepealt on meil täna päevakorras väliskaubandus- ja infotehnoloogiaminister Kert Kingo ametivanne. Palun!

10:00 Väliskaubandus- ja infotehnoloogiaminister Kert Kingo

Austatud Riigikogu aseesimees! Austatud Riigikogu! Austatud peaminister! Asudes täitma Vabariigi Valitsuse liikme kohustusi, olen teadlik, et kannan selles ametis vastutust Eesti Vabariigi ja oma südametunnistuse ees. Töotan pühalikult jääda ustavaks Eesti Vabariigi põhiseaduslikule korrale ning pühendada oma jõu eesti rahva heaolu ja tuleviku kindlustamisele. (Aplaus.)

10:02 Istungi rakendamine

10:02 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh ja palju õnne! Nüüd on juhatus tänuga valmis vastu võtma eelnõusid ja arupärimisi, kui neid on. Arto Aas, palun!

10:02 Arto Aas

Austatud Riigikogu asespiiker! Head kolleegid, austatud Riigikogu! 2011. aasta märtsis asusin Riigikogu XII koosseisu liikmeks ja andsin ametivande jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale. Täna, kaheksa aastat hiljem soovin teatada oma tagasiastumisest alates 21. maist 2019. Jään jätkuvalt ustavaks Eesti Vabariigile ja meie põhiseaduslikule korrale, aga minu poliitiline karjäär ja töö

Riigikogus saab siinkohal läbi. Minu tagasiastumise põhjus on asumine Eesti Tööandjate Keskliidu tegevjuhi ametikohale. Tahan siiralt tänada kõiki oma abilisi, konkurente, Toompea lossi ametnikke ja Riigikogu liikmeid, eriti fraktsioonikaaslasi Reformierakonnast. On olnud uskumatult huvitavad, töökad ja õpetlikud aastad. Suur aitäh kõigile! Näeme jälle, aga siis olen juba uues rollis. (Aplaus.)

10:03 Aseesimees Siim Kallas

Järgmisena Jüri Jaanson, palun!

10:03 Jüri Jaanson

Ma ka omalt poolt tänan Artot! Aga, austatud istungi juhataja ja head kolleegid! Eelmise Riigikogu koosseisu ajal pooleli jäänud teemasid tuleb nüüd uue koosseisu ja uue valitsuse ametiajal arutada. Üks neid teemasid on viipekeeletõlke kättesaadavus tulevikus. Eesti viipekeel on emakeeleks või peamiseks suhtluskeeleks umbes poolteisele tuhandele inimesele meie ühiskonnast ja tõlgid on neile vajalikud igapäevaste olmeprobleemide lahendamiseks, aga samuti selleks, et tagada nende juurdepääs haridusele, tööle ja igale poole mujale. Tegemist on nende põhiseaduslike õigustega. Probleem on selles, et Tartu Ülikool, kus viipekeeletõlke koolitati, lõpetas mõni aasta tagasi, vist 2016. aastal vastuvõtu viipekeeletõlkide erialale. Ja olukorrale seni lahendust ei ole. Seetõttu esitangi 19 Reformierakonna saadiku nimel arupärimise haridusministrile ja loodan, et koostöös leiame probleemile lahenduse. Aitäh!

10:05 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu! Rohkem arupärimisi ega eelnõusid ei ole. Juhatus võtab selle eelnõu tänuga vastu ja suunab selle menetlemisse vastavalt seadustähele. Nüüd on mõned teated. Pärast täiskogu istungi lõppu toimuvad siin istungisaalis järgmised asutamiskoosolekud: Eesti-Egiptuse parlamendirühm, kokkukutsuja Oudekki Loone; toetusrühm Tähelepanelik Eesti, kokkukutsuja Yoko Alender. Veel üks teade: järgmisel nädalal toimub siin istungisaalis Riigikogu lahtiste uste päeva raames infotund Riigikogu külalistele. Sellega seoses palun teil oma sahtlitest ja laudadelt ära võtta kõik materjalid, mis võiksid olla tundlikud. Ja nüüd teeme kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreeris end 80 Riigikogu liiget, puudub 21 Riigikogu liiget.

2. 10:07 Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" eelnõu (11 OE) teine lugemine

10:07 Aseesimees Siim Kallas

Täna peab ütlema, et sellega istung mitte veel ei lõpe. Meil on päevakord ja päevakorras on neli punkti, millest esimene on põhiseaduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" eelnõu (11 OE) teine lugemine. Ettekandjaks on märgitud põhiseaduskomisjoni esimees Jaak Madison. Palun!

10:07 Jaak Madison

Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" eelnõu teise lugemise arutelu toimus põhiseaduskomisjonis 14. mail. Eelnõu kohta ühtegi muudatusettepanekut tähtajaks ei esitatud ja sellest tulenevalt teeb põhiseaduskomisjon ettepaneku viia läbi eelnõu lõpphääletus. See ettepanek sündis konsensusega. Aitäh!

10:08 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Kas Riigikogu liikmetel on küsimusi? Küsimusi ei näe. Kas keegi soovib sõna võtta? Sõnavõtusoove ka ei näe. Muudatusettepanekuid ei laekunud.

Niisiis, lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 109, panen lõpphääletusele põhiseaduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" eelnõu (11 OE). Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 74 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuid ka ei olnud, 7 inimest ei osalenud. Eelnõu on vastu võetud.

3. 10:09 Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamine" eelnõu (12 OE) teine lugemine

10:09 Aseesimees Siim Kallas

Järgmine päevakorrapunkt on ka põhiseaduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamine" eelnõu teine lugemine, mille kohta samuti muudatusettepanekuid ei esitatud. Ettekandja on jälle põhiseaduskomisjoni esimees Jaak Madison.

10:09 Jaak Madison

Aitäh uuesti Riigikogu aseesimehele! Head kolleegid! Selle eelnõu teise lugemise arutelu toimus samal päeval nagu eelmise eelnõu arutelu, 14. mail. Ja ka selle eelnõu puhul tehti konsensusega ettepanek viia läbi lõpphääletus. Ühtegi muudatusettepanekut ei esitatud. Aitäh!

10:10 Aseesimees Siim Kallas

Kas on küsimusi ettekandjale? Küsimusi ei näe. Kas on kellelgi soovi kõnelda Riigikogu kõnetoolist? Ka ei näe. Kuna muudatusettepanekuid ei esitatud, siis samamoodi, lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 109, panen lõpphääletusele põhiseaduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamine" eelnõu (12 OE). Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Seekord hääletas poolt 75 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuid ei olnud, ei osalenud 6 Riigikogu liiget. Eelnõu on vastu võetud.

4. 10:11 Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" eelnõu (13 OE) teine lugemine

10:11 Aseesimees Siim Kallas

Järgmine ja kolmas põhiseaduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse eelnõu: see on korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamise kohta. Eelnõu kannab numbrit 13 ja sellelgi on teine lugemine. Ettekandja on jälle põhiseaduskomisjoni esimees Jaak Madison. Palun!

10:11 Jaak Madison

Aitäh kolmandat korda Riigikogu aseesimehele! Head kolleegid! Ka selle eelnõu teise lugemise arutelu toimus 14. mail ja nii nagu eelmistegi puhul, tehti konsensusega ettepanek viia läbi lõpphääletus. Ühtegi muudatusettepanekut ei laekunud. Aitäh!

10:11 Aseesimees Siim Kallas

Kas keegi soovib ettekandjalt midagi küsida? Ei näe soovi. Kas tahetakse esineda sõnavõtuga? Ka ei näe soovi. Kuna muudatusettepanekuid ei esitatud, siis panen lõpphääletusele põhiseaduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" eelnõu (13 OE). Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Hääletus on lõppenud. Poolt hääletas 76 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud, ei osalenud 5 rahvasaadikut. Eelnõu 13 on otsusena vastu võetud. Suur tänu kõigile!

5. 10:13 Finantsinspektsiooni 2018. aasta aastaaruanne

10:13 Aseesimees Siim Kallas

Nii, kallid kolleegid! Nüüd läheme tänase päevakorra neljanda punkti juurde. Selleks on Finantsinspeksiooni 2018. aasta aastaaruanne. Ettekandjaks on palutud Finantsinspeksiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler. Ettekandeks on aega maksimaalselt 20 minutit, järgnevad küsimused ja läbirääkimised. Palun, härra ettekandja!

10:13 Finantsinspeksiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Austatud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vastavalt Finantsinspeksiooni seadusele esitasime inspeksiooni aastaaruande Riigikogule. Aastaaruandes käsitletakse 2018. aastal toimunud olulisimaid sündmusi, suundi ja tegusid Eesti finantsturul ning finantsjärelevalves. (Juhataja helistab kella.) Mul on hea meel teha ettekanne Finantsinspeksiooni aastaaruande kohta ja seda teile tutvustada. Ka tahan Riigikogu XIV koosseisule Finantsinspeksiooni poolt jõudu ja tarkust soovida. Alustuseks annan lühiülevaate, mis asutus on Finantsinspeksioon, seejärel keskendun Eesti finantsturu tugevatele külgedele, sellele, mis meil on hästi. Lõpetan riskide ja kitsaskohtadega, mida me Finantsinspeksioonis näeme ja tunnetame. Aja piiratuse tõttu tuleb käsitletavate teemade seas valik teha.

Finantsinspeksioon on Eesti riigi ja keskpanga ühisasutus. Me seisame eraldi ministeeriumide ning nende allasutuste süsteemist, selliselt tagatakse vajalikul määral järelevalvetegevuse sõltumatus vastavalt rahvusvahelistele standarditele. Finantsinspeksioon teeb järelevalvet pangandus-, kindlustus- ja väärtpaberiturul üle. Meil tuleb kontrollida ca 450 – kuulsite õigesti! – õigusakti ning juhendi täitmist umbes 180 suurema järelevalvatava subjekti poolt. Oma ülesandeid täidame 87 töötaja jõul, olles sellega töötajate arvult Euroopa Liidu kõige väiksem finantsjärelevalveasutus.

Finantsinspeksiooni seadusejärgne keskne ülesanne on finantsturu stabiilsus ja usaldusväärsus. Eesti turg on püsinud suhteliselt stabiilne. Turuosalisel maksejõulisel, sisendades seeläbi inimestesse kindlust, et finantsturg suudab edukalt täita oma majanduse vereringe ja riskikandja ülesannet. Eesti oli üks vaid neljast Euroopa Liidu riigist, kes 2008. aasta finantskriisis ei pidanud oma panku ning teisi finantsvahendajaid toetama. Eesti ühiskond ei kulutanud selleks sentigi, vastupidi miljarditele eurodele, mida panustasid meie sõbrad mujal Euroopas. Finantsinspeksioon ei ole tarbijakaitseasutus, vaidluste lahendamise organ ega kohus, kes lahendab konkreetsete finantsteenuste tarbijate ja osutajate omavahelisi vaidlusi. Me kaitseme hoiustajate, kindlustusvõtjate ja teiste huve sellega, et kontrollime finantsvahendajate kapitali, organisatsiooni juhtimise ja finantsteenuste pakkumise vastavust seadusele ning nende adekvaatsust rakendatud ärimudeli ja võetud riskide suhtes. Nii kaitseme kõiki tarbijaid korraga.

Finantsinspeksioon ei ole uurimisasutus, kes kuriteokahtluse korral rakendab kriminaalmenetlust, kogub tõendeid ja esindab süüdistust kohtus. Meie roll finantsjärelevalvajana on oluliselt erinev uurimisasutuste omast. Näiteks rahapesuriskiga seoses hindame finantsturu stabiilsuse ja usaldusväärsuse eesmärgil, kas pankade või muude finantsvahendajate riskikontrolli organisatsioonid on adekvaatsed nende äri, nende võetud riskide suhtes. Piltlikult öeldes hindame, kas panga või makseasutuse sisemised barjäärid on piisavalt kõrged, et kurjade kavatsustega kliendid neist üle ronida ei suuda. See regulatsioon ei ole digitaalse täpsusega, mis võimaldaks nõrku süsteeme kohe tuvastada. Palju sõltub info kvaliteedist, subjekti koostöotahtest, rakendatavast metoodikast ja eelkõige järelevalve kogemusest. Just viimasega aitame võimalusel ja vajadusel ka uurimisasutusi keerukate finantsturualaste rikkumiste katkihammustamisel. Minu arvates on koostöö ja eriti just kahesuunaline infovahetus eri riigiorganite vahel väga oluline, suutmaks riskidega igakülgset tegeleda.

Finantsjärelevalve asutuse peamisi ülesandeid on suunata järelevalvesubjektide oma riske paremini kontrollima ja juhtima. Selle tarbeks on meil seaduses mitmeid tööriistu, eelkõige subjektide puudutavate kohustuste ja piirangute üle otsustamine. Näiteks iga-aastane täiendava kapitali nõue pankadele, millele eelneb ligi aasta kestev menetlus. Selles menetluses hinnatakse panga ärimudelit, juhtimist, kõiki riskivaldkondi ja finantseerimist. Siis tõlgendatakse see skoorideks, kohandatakse neid ja saadakse täiendava kapitali nõue riskide katteks. Ka hindame finantsvahendajate oluliste osaluste omajate ja juhtorganite liikmete vastavust seaduse nõuetele, kusjuures üsna sageli tuleb kaaluda isiku reputatsiooni või finantsilise võimekuse küsimusi.

Eesti finantsturust suure osa moodustavad pangakontsernid. Võib eristada kolme-nelja suuremat universaalpanka ja väiksemaid panku. Nende kõigi ühisnimetajaks on väga tugev kapitaliseeritus. Laenukahjud on väikesed, seega pangad on krediteerinud vastutustundlikult. Ka üldisele

digitaliseerituse tasemele ei saa etteheiteid teha. Euroala vaatest on Eesti pangandus üks kõige kõrgemini digitaliseeritud. Eelmisel aastal tegime ühena vähestest pangajärelevalve asutustest Euroopas netipanga läbistustesti. See tähendab kontrollitud tingimustes netipanga testimist erinevates olukordades, sh küberrünnete suhtes. Tulemused olid ootuspärasest paremad, nõrkustega asus pank kohe tegelema. Näeme soovi tegeleda ka teiste parendamist vajavate valdkondadega ja julgustame panku sellesse investeerima.

Sellel aastal tekkis Eestis paljude erinevate krediidasutuste piiriülese ühinemise teel Luminor. See on Eesti suurim pank, mis kätkeb endas ka Läti ja Leedu riske. Nende riikide pangaportfellid on Eesti omast isegi suuremad. See tähendab, et ka järelevalve peab olema võimeline piiriüleseid riske aduma ja kontrollima, ka kriise ära hoidma ja lahendama. Balti, Skandinaavia ning Euroopa Liidu finantsjärelevalvajad ja teised asjaosalised panid eelmisel aastal seljad kokku ning mängisid selle aasta alguses läbi teoreetilise regionaalse finantskriisi. Sarnaselt kaitseväega on ka finantsjärelevalve asutustel hea tava aeg-ajalt harjutada või testida oma võimekusi. Harjutuse tulemused on analüüsitud ja kitsaskohad sõelutud, osapooltele tagasiside antud. Üldise hinnanguna tõden, et mängus osalenud Eesti asutused said oma ülesannetega hästi hakkama.

2018. aasta oli märgilise tähendusega kogu euroalale, kuna Finantsinspektsiooni avalduse alusel otsustas Euroopa Keskpank pärast põhjalikku kaalumist kehtetuks tunnistada Versobanki tegevusloa. See krediidasutus oli pikka aega suurel määral rikkunud rahapesu tõkestamise reegleid ning eiranud järelevalveasutuse ettekirjutusi oma tegevuse parandamiseks. Euroopa Keskpank ei olnud sellistel alustel mitte kunagi mitte üheltki pangalt tegevusluba võtnud, seetõttu oli see protsess märgilise tähendusega. Eesti andis siin väga tugeva signaali, et Eesti ei salli kahtlast äri viljelevaid panku.

Juba aastaid varem, 2015 oli Danske Bank Eesti Finantsinspektsiooni tegevuse tõttu sunnitud samasuguse äri sulgema. Tõsiasi on, et 21. sajandil ei oldud Eestis panku suletud ning ka Finantsinspektsioonis oli sellekohane kogemus peaaegu kadunud. Versobanki kaasuse edukas, sujuvas koostöös Tagatisfondiga toimunud lahendamine ning hoiuste hüvitamine näitas, et Eesti kriisijuhtimise raamistik selliste kaasuste lahendamiseks toimib. Koostöö riigisiseste osapoolte vahel oli ladus. Teisalt koorusid välja ka kitsaskohad, näiteks Finantsinspektsiooni ja Tagatisfondi töö suurema integreerituse vajadus. Sellega oleme juba tegelema asunud.

Räägime riskidest ja nõrkustest ka. Neid on kaks. Finantsinspektsioon rakendas seoses rahapesu tõkestamisega 2018. aasta sügisest 2019. aasta kevadeni rutiinsele järelevalvele lisaks eriprojekti, kontrollimaks kõiki Eestis tegutsevaid makseteenuseid osutavaid pankasid. Positiivselt poolelt saime tõdeda, et mitteresidentide teenindamisega seotud riskid on vähenenud. Enamik panku suhtub tõsiselt riskide edasisse vähendamisse ja riskide paremasse kontrollimisse. Küll aga esineb nõrku kohti pankade süsteemides ja riskikontrollide riskitundlikkuses. Lihtsalt ja piltlikult öeldes mõõdetakse rahapesu tõkestamise hoos tädi Maalile samamoodi nagu näiteks mõnele relvaeksportijale. Teisalt tundub, et samas on üksikud suuremad riskid vahel jäänud unarusse. Õigusaktid ja ka Finantsinspektsioon soovivad aga näha riskitundlikke kontrollisüsteeme, kus suuremad potentsiaalsed riskid saavad käsitletud põhjalikumalt, tuntud-teatud tavakliendid aga leebemalt. Ma ütleks isegi lihtsamalt: see, mida Finantsinspektsioon soovib, on professionaalne pangandus, ei midagi enamat. Praegused süsteemid on aga väga mehhanistlikud ja samas kohati haavatavad. Pankadel on kasumid korralikud ja ei ole põhjust jätta investeerimata vajalikesse süsteemidesse, muutes need kas või parimaks omasuguste seas ja toetades sellega e-Eesti kuvandit.

Teiseks. Me oleme 2004. aastast järjepidevalt juhtinud partnerite tähelepanu sellele, et rahatrahvid finantssektoris ei ole mõjusad. Need küll on aja jooksul kasvanud 3200 eurolt 32 000 eurole ja sealt isegi kuni 400 000 eurole, kuid need summad ei heiduta suuri, professionaalseid finantsvahendajaid. Las ma selgitan lähemalt. Vaadake, meie tööriistakastis on nn karistava iseloomuga raamistikul kaks ülesannet. Esiteks, heidutada pankureid ja muid finantsvahendajaid, nii et nad ei võtaks ülemääraseid riske, ei rikuks seadust. Pankuri jaoks ei saa olla tasuvat seadusrikkumist, selline tegevus peab olema selgelt mittetasuv ehk siis trahvid peavad teenitu üles kaaluma. Teiseks on trahv hüvitis ühiskonnale selle eest, et on avalikku hüve rikutud. Finantsmaailm lisaks kõigele tarbib meie ühist väärtust – usaldust ja head mainet. Nagu näitavad elulised juhtumid, võib finantsvahendaja ülemääraseid riske võttes või suisa meie seadusi rikkudes korralikult teenida. Riskide realiseerumisel kahjustub meie kõigi ühisvara, meie hea maine, ning selline kahju võib rahalises vääringus olla väga-väga suur, kuigi raskesti hinnatav. Hüvitust kahjustamise eest saaks nõuda ainult kuni 32 000 eurot või 400 000 eurot, sõltuvalt asjaoludest. Ja mis on vähemalt sama jabur: piiriülese tegevuse korral saaks kõige enam kaitstud see

ühiskond, kellel on suurimad trahvimäärad. Pole mingit kahtlustki, et trahvimäärasid Eestis tuleb oluliselt tõsta, et need täidaksid neile pandud ülesannet.

Usutavasti on meist enamik siin saalis lapsevanemad. Seega me teame, et sellisele ulakusele, kui laps on kokkuleppeid rikkunud, tuleb reageerida esimesel mõistlikul võimalusel. Heidame ette ja seletame. Kindlasti ei mõtle me nädal või kuu ega reageeri siis, kui laps asja ammu ei mäleta. Aga just sellist efekti annabki finantssektoris kehtiv väärtemenetlus. Väärtemenetluse raamistik on loodud lihtsate rikkumiste käsitlemiseks ja tavakodaniku kaitseks. Finantssektori puhul on aga rikkumised reeglina väga mitmetahulised ning rikkujad on sektorist teadlikud, neil on piisavalt ressursse ja nad on võimekad finantsvahendajad. Koos Eesti karistusõiguses kehtiva juriidilise isiku vastutuse dogmaatika kokteiliga on tagajärjeks väga keerukas (loe: väga kulukas) ja pikaaegne menetlus. Selline on Finantsinspektsiooni arvamus, mida me oleme nüüdseks väljendanud juba viis aastat. Säärane menetlus ei toimi. See tuleb visata prügikasti ja asendada lihtsama menetlusega. Plaanime teha omapoolse ettepaneku eelnõu vormis rahapesu tõkestamise valitsuskomisjonile. Meie vaadetega sarnaseid seisukohti on väljendanud veel paar riigile olulist ametit ja inspektsiooni.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Finantsinspektsiooni kesksed ülesanded on säilitada finantsstabiilsus ning hoolitseda tervikuna finantsturgude ausa ja läbipaistva toimimise eest. Teile kättesaadavaks tehtud Finantsinspektsiooni 2018. aasta aastaraamat nende ülesannete täitmist 2018. aruandeaastal, Finantsinspektsiooni tegutsemise 16. aastal kirjeldabki. Täna tähelepanu eest!

10:28 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! On võimalus esitada küsimusi. Aivar Sõerd, esimene, palun!

10:28 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Täna kõigepealt ettekande eest, see oli äärmiselt huvitav! Ma tahan küsida teemal, millega te lõpetasite, ehk siis trahvid. Teatavasti Danske kaasuse puhul paistab, et karistus piirdubki füüsiliste isikute kriminaalkorras karistamisega. Aga välisriigi krediitdiasutus tekitatud kahju eest rahalist hüvitist ei maksa. Teda ei ole trahvitud, ei ole hagisid esitatud. Ometi Taani riigile nad on trahvi maksnud ja on ka teinud provisjone hagide jaoks. Kas te tõesti tahate väita, et ei ole mitte mingisuguseid hoobasid, et sellise kaaluga rikkumiste eest rakendada rahalisi sanktsioone välisriigi krediitdiasutuse vastu, kes tegutseb Eestis oma filiaali kaudu?

10:29 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Täna, lugupeetud Riigikogu liige härra Sõerd! Võib-olla ma esiteks seletan, kuidas Danske Bank Eestis tegutses ja milline on sellise tegutsemisvormi korral rakenduv raamistik. Teiseks vahest lühidalt sellest, mis võiksid või saaksid trahvimäärad olla. Danske Bank tegutses ja tegutseb siiani Eestis filiaali vormis. Ta küll peaks oma tegevuse üsna varsti, selle aasta jooksul lõpetama. Finantsinspektsioon langetas sellekohase otsuse 19. veebruaril. Mis puutub praegusesse tegutsemisvormi, siis vastavalt Euroopa Liidu reeglitele on pankadel õigus teises Euroopa Liidu liikmesriigis tegutseda kahes-kolmes vormis. Räägin peamiselt kahest. Esimene on, et nad asutavad oma tütarettevõtja. See on eraldiseisev juriidiline isik. Näiteks Swedbank tegutseb Eestis sellises vormis, Rootsi pangal on siin tütarettevõtja. Danske Bank tegutseb siin filiaali vormis.

Miks ma sellest räägin? Filiaali vormis tegutsemise korral on peamine pangajärelevalve vastutus Taani finantsjärelevalvel. Mida see omakorda tähendab? Ma selgitasin oma ettekandes seda, kuidas igal aastal toimub iga panga hindamine. Igalt pangalt võidakse vajadusel sõltuvalt tema riskiprofiilist nõuda lisakapitali nende riskide katteks. Nagu ma mõistan, härra Sõerd viitas, et Taani nagu juba on Danske pangale trahvi teinud. Vastab tõele, et maikuus otsustas Taani finantsjärelevalve, et Danske Bank peab oma täiendavate riskide katteks kapitali kõrvale panema. Seda mõnikord väljendatakse inglise keeles nii, et see oleks nagu kapitalitrahv või trahv – see on tõlkes justkui kaotsi läinud. Selliseid asju võib teha ka Eestis. On pädev finantsjärelevalve nende subjektide üle, kes kuuluvad Eestis järelevalveasutuse järelevalve alla. Filiaalid selliste kapitalitrahvidega, millest ma teile rääkisin, meie kompetentsi ei kuulu. Seda esiteks.

Nüüd sellest n-ö aparatuurist või tööriistakastist, mis Finantsinspektsiooni käsutuses on. Milliseid Eesti seaduse mõttes rahatrahve saab teha, sellest ma juba rääkisin. Need trahvid tõesti on kuni 400 000 eurot, mis ehk ei ole väga suur summa. Aga ma ei rääkinud sellest, et kuritegudega, mida inspektsioon ei menetle, tegelevad prokuratuur ja politsei, uurimisasutused. Ja karistused kuritegude eest võivad

vastavalt karistusseadustikule olla ka karmimad kui 400 000 eurot. Aga potentsiaalsete kuritegude kohta ma ei ole pädev vastama, kuna nende menetlemine ei kuulu Finantsinspektsiooni jurisdiktsiooni. Lõppkokkuvõttes need otsused langetab kohus.

10:33 Aseesimees Siim Kallas

Järgmine küsija on Urmas Kruuse. Ma vahepeal meenutan teile, et kõigil on võimalus esitada üks küsimus, ametiisikute ettekannete puhul on see reguleeritud §-s 155. Üks küsimus, üks minut. Nii et palun!

10:33 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Jätkates kolleegi teemat, tahan öelda, et murekoht on see, et kui tegemist on filiaaliga, siis jääb mulje, et kui riigi maine saab filiaali tõttu rikutud, siis karistushoovad on suhteliselt lühikesed. See tundub ebaõiglane. Aga mu küsimus on hoopis ajendatud paljude väikeettevõtjatest tavaklientide murest. Peale rahapesu tõkestamise seaduse muutmist tunnetavad nad seda, et pankades on kadunud personaalne teenindamine. On tekkinud arusaam, et võib-olla põhjendamatult seatakse neile takistusi oma äri ajamiseks. Kuidas te saaksite sellele reageerida nii, et ei oleks põhjendamatuid takistusi oma äri ajamisel?

10:34 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Lugupeetud Riigikogu liige, tänan selle hea küsimuse eest! Nagu me oma erakorralises turukaardistuses sügisest 2018 kuni aprillini 2019 tuvastasime, tundub pangandussektoris olukord olevat selline, et riskikontrollisüsteemid, mis tõrjuvad või peaksid tõrjuma rahapesuga seonduvaid riske, vajavad arendamist. Need ei ole kuigi riskitundlikud, nagu ma juba ütlesin, on küllalt mehhanistlikud. Erinevaid riske ja riskiallikaid käsitletakse küllalt ühetaoliselt. Ja kahetsusväärset satuvad sellise mehhanistliku käsitlemise objektiks aeg-ajalt ka isikud, kes ei ole seda ära teeninud. See on tõsiasi. Me oleme sellest märku andnud sellesama kaardistuse käigus, kus me kohtusime põhimõtteliselt kõigi Eestis tegutsevate pankade juhtidega. Rääkisime siis nendest riskidest ja panime pankadele südamele, et nad investeeriksid oma riskikontrollisüsteemidesse, et need oleksid riskitundlikud, et tõelised rahapesuallikad saaksid käsitletud nii, nagu neid peab käsitlema, ja et väikeettevõtjad või ka pensionärid või lihtsalt tavakodanikud saaksid käsitletud teistmoodi, vastavalt nende riskiprofiilile. See on olnud meie väga selge palve pankadele.

Ma ütlen veel ühte asja. Kui meieni paar aastat tagasi jõudsid esimesed signaalid, et pangad justkui kipuvad teatud ettevõtjaid ahistama, siis me tegime ühe turuülese kaardistuse. Mida see kaardistus toona näitas? Näitas seda, et üldjoontes pangad lõpetavad pangasuhte või siis keelduvad teatud ettevõtjatele kontot avamast, kui on olemas oma väga konkreetsed põhjused. Esimene kaitsevall on pangad ise. Iga klient on ju nende jaoks äri, ega niisuguseid otsuseid ei langetata kerge käega. Aga nagu hiljuti lehest lugeda võis, aeg-ajalt niisuguseid tõrkeid pankade süsteemis esineb. Ma arvan, et nüüdseks on nad neid teemasid teadvustanud, aga üleöö süsteemide ümberehitamine ei toimu. See nõuab natuke aega ja palju raha. Vaatame kuhupoole trendid või arengud suunduvad. Aga tänan selle tähelepanujuhtimise eest!

10:36 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Kolleeg Urve Tiidus!

10:36 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud Kilvar Kessler! Finantsinspektsiooni aastaraamatu statistikatabelis on kirjas ka, kui palju on esitatud kaebusi finantsteenuste kohta. Te tõdete oma aruandes, et nende arv on kasvanud: 196. Ma ei tea, kas see on suur või väike ja kui palju see kasvanud on. Aga kaebused on erinevad. Neid on arvelduste, maksetehingute täitmise kohta, krediidi kulukuse määra kohta jne, jne. Te ütlete, et tegu on eraõiguslike lepingutega. Ma siiski küsin, millest see kasv kõneleb. Kas kliendid on targemaks ja julgemaks läinud või reeglitest mööda hiilijaid on rohkem? Millise üldistuse saab selle tabeli põhjal teha?

10:37 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Tänan, lugupeetud Riigikogu liige! Alustades sellest, mis on meie Finantsinspeksiooni seadusest tulenev pädevus, selgitan veel kord, et konkreetse tarbija ja teenuseosutaja vahelisi vaidlusi me ei lahenda. Küll aga oleme võtnud südameasjaks proovida osapooli lepitada. See tähendab seda, et me uurime kaebuse asjaolusid, küsime oma subjektilt, milles asi täpsemalt on, kas nad oskavad selgitada. Ja on ka ette tulnud, et nad saavutavad tänu meie tegevusele mõistliku kompromissi. Kaebuste taga võib olla erinevaid motivaatoreid. Te ühte nimetasite: inimesed on oma õigustest teadlikumad, on julgemad finantsvahendajatelt aru pärima, nähes, et ka järelevalve võib neid toetada. See on üks tegur. Teine tegur on see, et kaebuste sisu ja arv on majandustsüklite tipus ja põhjas erinev. Majandustsükli põhjas on need ühe iseloomuga, majandustsükli tipus teistsuguse iseloomuga.

Mul on üks klassikaline näide. Ma mingeid nimesid ei nimeta, aga see iseloomustab nende kaebuste olemust. Mõni aeg tagasi oli meil majandustsükli käigus aastail 2007–2008 finantskriis. Aastal 2007 oli suur buum. Üks isik kaebas meile buumi tipus 2006–2007, miks üks tuntud pank ei anna talle krediitkaarti. See oli justkui ebaõiglane. Aga ju pangal oli selleks põhjust. See kaebus jäi sinnapaika. Möödus mõni aasta, saabusid 2008 ja 2009 oma finantskriisiga. Seesama inimene kaebas meile jälle ja kurtis, miks pank andis talle krediitkaardi, ta ei suuda nüüd oma kohustusi täita. Niimoodi kvantifitseerida ja teatud trende fikseerida saab, aga mitte alati. Meile on need kaebused üheks sisendiks oma järelevalvetegevuse planeerimisel. Kui me saame väga palju üht laadi kaebusi ühe finantsjärelevalve subjekti kohta, siis me tavaliselt võtame selle aluseks kohapealse kontrolli teostamisel. Aga selle üle, miks see arv teinekord kasvab, ma ei taha siin spekuloida. Kindlasti kõrgem teadlikkus on üks oluline moment tõesti. Inimesed on lihtsalt julgemad ja teavad oma õigusi paremini. Ja selles on mõneti "süüdi" ehk ka inspeksioon. Meil on oma tarbijaveeb Minuraha.ee, kus me anname inimestele informatsiooni, kuidas oma õigusi kaitsta, millised õigused neil üldse on jne, jne. Tänan!

10:40 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Kolleeg Jürgen Ligi, järgmine küsimus.

10:40 Jürgen Ligi

Aitäh! Härra Kessler! Finantsinspeksiooni on õnnestunud pahatahtlikel inimestel seostada eelkõige sõnaga "rahapesu". Täpselt samuti on pahatahtlikel inimestel õnnestunud siduda erakonnad sõnaga "rahapesu". Eile astus sellel teemal üles ka peaminister ja lükkas need seosed ümber, aga fakt on see, et selline süüdistusskeem on, et keegi kunagi teenis selle pealt. Selline vandenõuteooria paneb mind küsima just nimelt sel teemal. Palun öelge, milline on olnud viimase kümne aasta jooksul Finantsinspeksiooni võimalus rahapesu piirata ja kuidas Finantsinspeksioon on seda kasutanud! Just viimase kümne aasta jooksul.

10:41 Finantsinspeksiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Lugupeetud Riigikogu liige, tänan küsimuse eest! Nüüd, kümne aastaga – ma tõenäoliselt pean selle käsitluse juures säilitama teatud üldistustaseme. Alustan sellest, mis üldse on Finantsinspeksiooni roll rahapesu tõkestamise süsteemis. Teiseks võib-olla mõni sõna meie tegevusest tõesti kümne aasta jooksul. Sellega praegu piirduks.

Mida Eesti riigis rahapesu tõkestamine üldse endast kujutab? Vaadake, asja tuum on ju selles, et kui kurjategijad, eriti organiseerunud kurjategijad, oma pahasid tegusid teevad, siis nad teevad seda reeglina tulu teenimise eesmärgil. Ameerika Ühendriikidest on kuiva seaduse ajast pärit kontseptsioon, et kui võtta kurjategijalt võimalus oma tulu kuidagi kasutada, osta selle raha eest kinnisvara või mingeid muid asju või õigusi, siis ehk muutub väiksemaks ka nende motivatsioon tegeleda kuritegevusega. Rahapesu tõkestamise juur on võitlus kuritegevusega ja see protsess on arenenud. On olemas rahvusvahelised organisatsioonid, kes kehtestavad standardeid nendes valdkondades, jne. Eestis on seadusega ellu kutsutud mitu asutust, kes selle valdkonnaga, rahapesu tõkestamisega tegelevad või peaksid tegelema. Esimesena tuleb nimetada rahapesu andmebürood. Seaduse kohaselt on tema peamine funktsioon rahapesu tõkestamine, lisaks veel strateegiline analüüs. Bürool on erinevad pädevused: õigus koguda informatsiooni, õigus külmutada pangakontosid jne. Pangad peavad oma kahtlastest tehingutest rahapesu andmebüroole teada andma. Rahapesu andmebüroo on politsei- ja piirivalvesüsteemis üks allasutusi.

Väga olulised osalised selles struktuuris on ka prokuratuur ja politsei. Nemad uurivad, koguvad tõendeid, viivad kohtusse süüdistused konkreetsetes rahapesukuritegudes, konkreetsetes terrorismi

rahastamise süütegudes. Loomulikult siis kohus mõistab õigust ja langetab otsuse, kas keegi on süüdi või ei ole süüdi.

Kolmas osapool selles süsteemis, kuna sõna "raha" on mängus, on Finantsinspeksioon. Ma juba selgitasin, milles Finantsinspeksiooni roll sel juhul seisneb. Ta ei tegele üksikute kahtlustega, vaid jälgib, et tema järelevalve alla kuuluvad subjektid – pangad näiteks – on oma töö korraldanud nii, et oleks olemas mõistlikud barjäärid. Miks ma ütlen "mõistlikud barjäärid"? Sellepärast, et ega seaduses mingeid digitaalseid väga lihtsaid mustvalgeid nõudeid barjääridele ei ole, aga mingid mõistlikud barjäärid peaksid olemas olema ja toimima.

Nüüd ma lähen oma jutuga tagasi. Ma viitasin ühele rahvusvahelisele organisatsioonile, mille nime lühend on FATF. See on ülemaailmne organisatsioon, ta hõlmab suuremaid jurisdiktsioone. See FATF kehtestab globaalseid standardeid, kuidas rahapesu tõkestada. Need standardid on aja jooksul muutunud. Üks suur muudatus FATF-i standardites tehti aastal 2012. Kui enne lähenes FATF rahapesu tõkestamisele n-ö *compliance*d või vastavuspõhiselt, siis 2012. aastast alates otsustati, et järelevalvet finantssektoris rahapesu tõkestamiseks peaks tegema riskipõhiselt. Ma seletan kohe, mida see tähendab. Vastavuspõhine järelevalve tähendab seda, et pädev asutus või organisatsioon veendub, et kohustatud subjektidel, kelle hulka kuuluvad ka pangad, on olemas sise-eeskirjad, mis vastavad seaduses sätestatud tingimustele. Seadused on küllalt abstraktsed. Järelevalve aga nõuab välja eeskirjad, veendub, et need hõlmavad kõiki seaduses ettenähtud teemasid. See tähendab seda, et konkreetne subjekt vastab seaduse nõuetele. Riskipõhine järelevalve, mäletate, kehtestati FATF-is alates 2012. aastast. Riskipõhine järelevalve tähendab seda, et järelevalveasutus peab aru saama, millised on riskid, millega kohustatud isik arvestama peab. Ja riskikontrollisüsteem mitte lihtsalt ei pea vastama seaduse nõuetele, vaid olema võimeline adekvaatselt riske juhtima. Need pahad ei tohi saada barjäärist üle ronida, nagu ma enne ütlesin.

Kümne aasta jooksul on rahapesu tõkestamisele kaasa aitamine on olnud üks inspeksiooni kõrvaleesmärke, mitte meie tegevuse peamine eesmärk. Nagu ma märkisin, FATF-i normide mõjul on ka inspeksiooni tegevus aja jooksul muutunud. Me oleme oma tegevust tegelikult muutnud isegi kiiremini, kui rahvusvahelised standardid või, ütleme, konkreetset juhul Euroopa Liidu standardid seda on ette näinud. Toon ühe lihtsa näite. Seesama FATF-i paradigmiline muutus aastal 2012 jõudis Eesti seadusesse millal? See jõudis rahapesu tõkestamise direktiivi kaudu Eesti seadusse aastal 2017. Olgem ausad, aastail 2014 ja 2015 me Danske Banki juhtumit ei oleks ära lahendanud, sest et tehniliselt võttes olid Danske Bankil olemas eeskirjad, mis enamjaolt vastasid seaduse nõuetele. Aga Danske Bankis juhtus see, et nende sise-eeskirjade rakendamisel ei oldud võimelised tegelema adekvaatselt nende riskidega, mis Danske Bank enne 2015. aastat võtnud oli.

Nüüd mõned faktid. Rääkida siin teie ees ära kõik, mis kümne aasta jooksul on toimunud, mul mingi mõistliku aja jooksul ei õnnestuks. See võtaks päris palju aega. Aga seda faktoloogiat, mis juhtus aastal 2014, ma tean enam-vähem peast. 2014 oli ka see aasta, millal mina juhatuse esimehena võtsin vastutuse kogu FI tegevuse eest. Mitteresidentide osakaalu Eesti süsteemis me teeme kindlaks meie esitatavate aruannete alusel. See oli põhimõtteliselt ainus allikas, mille alusel meie kui finantsjärelevalve opereerisime toona rahapesu tõkestamisega tegeledes. Tähtis on ka igakuine hoiuste jääk. Vaat selle info alusel me saime 2014. aastal järeldada, et mitteresidentide osakaal süsteemis oli ca 19%. Mitteresidentide osakaalu süsteemis peetakse rahvusvaheliselt üldiselt üheks riskimarkeriks, mis võib näidata, kui suur on rahapesu risk süsteemis. Toona oli see 19%. 2018. aasta lõpuks langes see ca 7%-ni. Nii et langus on olnud märkimisväärne, riski vähenemine on märkimisväärne. Aga kui nüüd küsida, kas me varem nagu mitte midagi ei teinud, siis nii see ei ole. Läbivalt on ka sellesama Danske panga üle järelevalvetoiminguid tehtud, varem küll siis toona kehtinud õigusraamistiku alusel ja toona finantsjärelevalvele teada olnud infovälja arvestades. See on selline hästi lühike kokkuvõte sellest, mis on toimunud.

Üks asi väärrib veel märkimist. Ma juba ütlesin, et finantsjärelevalve on Eestis organisatsiooniliselt üles ehitatud selliselt, et oleks tagatud rahvusvahelistele standarditele vastav finantsjärelevalve sõltumatus. Rahvusvahelised standardid – Baseli omad näiteks – ütlevad, et finantsjärelevalve peab oma otsustes olema sõltumatu. See on üsna sarnane sellega, nagu kohtunikud on oma otsustes sõltumatud. Eestis – ma seda juhtimise poolt teile ei selgitanud, teen seda praegu hästi lühidalt – on Finantsinspeksioonis kahetasandiline juhtimissüsteem. Kõiki järelevalve otsuseid teeb kollektiivne juhatuse häälteenamuse alusel. Praegu on see juhatuse kolmeliikmeline. Kõrgem juhtimistasand on Finantsinspeksioonis tema nõukogu. Nõukogusse kuuluvad Eestis seaduse kohaselt ametikoha järgi rahandusminister ja Eesti

Panga president, pooled liikmed nimetab Vabariigi Valitsus rahandusministri ettepanekul ja pooled Eesti Panga Nõukogu Eesti Panga presidendi ettepanekul. Nõukogul on seaduse kohaselt väga piiratud või, ütleme, kinnise loeteluna sätestatud pädevus. Tema peamine õigus on kehtestada strateegia. Ka võib ta kehtestada eelarve, kolmandaks valida juhatuse liikmed ja neljandaks teostada järelevalvet juhatuse tegevuse üle. Seda vajaduse korral ka toimingutega. Sellega ma võib-olla lõpetan.

10:51 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Kolleeg Heiki Hepner, järgmine küsimus, palun!

10:51 Heiki Hepner

Suur tänu, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Oma ettekande alguses te viitasite sellele, et Eesti Finantsinspeksioon on Euroopa Liidus või Euroopas üldse kõige väiksema personali arvuga. Minu küsimus tulenebki sellest. Kas see oli vihje sellele, et mõnes mõttes efektiivsem toimimine eeldaks suuremat personali arvu? Või see ei ole probleem? Ja kui see on probleem, mis on võimalikud lahendused?

10:52 Finantsinspeksiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Täna, lugupeetud Riigikogu liige! Väga hea küsimus! Meil oli 2018. aasta lõpu seisuga 87 töötajat. Tulen jällegi tagasi meie organisatsiooni mudeli juurde ja selgitan, kuidas see mudel tegelikult võimaldab väga kiiresti ja väga paindlikult reageerida muudatustele väliskeskkonnas. Meil sai aastal 2018 läbi eelmine strateegiaperiood. Me tegime väikese analüüsi oma nõukogule töö tulemustest: mis on kitsaskohad, mis on riskid, kuidas me seda oma organisatsioonis käsitlema peaksime. Teiselt poolt on nüüd loomulikult laiemas plaanis tunnetatud, et rahapesu on selline teema, millega peaks lisaks uurimisasutustele ja rahapesu andmebüroole rohkem tegelema ka pangajärelevalve, mis ei ole kuigi tavapärane. Kui kogu Euroopat vaadata, siis näeme, et kõikjal on paradigma muutus käes: ka finantsjärelevalve peaks enam selle valdkonnaga tegelema, enam sellele pühendumata. Tänu sellele, et meil on nõukogu, et meil on oma eelarve, saime eelmise aasta lõpus väga kiiresti ja paindlikult reageerida. Meie nõukogu otsustas suurendada personali arvu. Ja eelkõige loomulikult selleks, et tegeleda rohkem rahapesu tõkestamise valdkonnaga. Nii et ametikohtade arv on nüüdseks suurenenud. Aga ma arvan, et isegi praeguse ametikohtade arvuga – see on 105 – oleme endiselt kõige väiksem Euroopa Liidu finantsjärelevalve asutus. Aga olgem realistid, vaadake Eesti finantsturu suurust ka – see ei ole kõige suurem Euroopas, see on pigem ikka üks väiksemaid. Nii et minu arvates see tasakaal, see balanss on küllaltki hea. Ka arvan, et meie süsteem on hea: meie nõukogu ja meie riigieelarvest eraldi seisev eelarve võimaldavad meil küllalt kiirelt ja paindlikult tegutseda. Aga see oli hea küsimus ja ma loodan, et te saite vastuse.

10:54 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Kolleeg Andres Sutt, järgmine küsimus, palun!

10:54 Andres Sutt

Aitäh, härra asespiiker! Aitäh, hea ettekandja! Väga hea, ülevaatic esitlus ja kindlasti soovin omalt poolt tunnustada Finantsinspeksiooni tegevust möödunud aastal ja tegelikult ka varem. Minu küsimus puudutab olukorda pangandusturul konkurentsi mõttes. Turul on toimunud olulisi muutusi, eriti just ettevõtete poolel. Ka pikaajalise laenu pakkumisel on konkurentsiolukord teine kui varem. Mu küsimus ongi: kuidas te hindate, milline konkurentsiolukord praegu pangandusturul on? Millist rolli ja kui edukalt täidavad pankadele konkurentsi pakkudes teise samba pensionifondid?

10:55 Finantsinspeksiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Täna, lugupeetud Riigikogu liige! Esimene asi on see, et Finantsinspeksiooni eesmärk ei ole konkurentsivabadus, vaid stabiilsus finantsturul, see, et finantsturg oleks usaldusväärne. Nüüd, teine asi: kuidas konkurents pangandusturul tekib. Tundub, et mida rohkem panku, seda rohkem konkurentsi. See on säärane kõige lihtsam vaade, aga siin tasub märkida kahte momenti. Esimene on see, et juriidilises plaanis annab pankadele tegevuslube euroalal alates 2014. aastast monopolistina Euroopa Keskpank. Tema ka võtab tegevuslube ära. Teine faktiline tõdemus on see, et ega ju väga suurt

tungi pikaajalisema krediteerimise turul ei ole. Tungi oleme näinud pigem tarbijakrediiditurul tegutseda, ka pankade puhul. Nii et kui te küsite minu käest, kas pangandusturul võiks olla enam konkurentsi pikaajalisema laenu pakkumisel, siis vastus on jah. Tundub, et teatud marginaalid viitavad sellele, et konkurentsi vallas on arenguruumi. Teistpidi jällegi, kui te küsite finantsjärelevalve või pangajärelevalve või kapitalijärelevalve käest, kas see on halb, et pangad teenivad palju, siis meie vastus on: ei ole halb, et nad on maksejõulised. Seeläbi nad kaitsevad hoiustajaid, kes teavad, et pangad ei muutu, ei lähe pankrotti. Nii et see on selline nagu kahe otsaga asi. Aga mina julgen küll öelda, et kui mõni suurem tegija tahab siin Eestis hankida tegevusloa pikaajalisema laenu pakkumiseks, siis ta on teretulnud. Loomulikult tingimusel, et ta vastab seaduse nõuetele.

Aga teeme väikse vaate, kuidas Eesti pangandusturg viimastel aastatel on muutunud. Võtame sellesama aasta 2014: kes meil olid siis turul? Meil oli turul kaks suurt filiaali: Nordea ja seesama Danske. Nagu ma enne selgitasin, n-ö kapitali järelevalve mõttes või ka makrofinantsjärelevalve mõttes Eesti väga ei kontrolli filiaalide tegevust. Ta vaatab ainult, kuidas nad teenuseid siin pakuvad, et meie tarbijad oleksid piisavalt kaitstud, aga see, kui palju nad laenu annavad ja mis tingimustel, on kas hall ala või pigem päritoluriigi pädevuses. Praeguseks on meil turul neli suuremat panka. Õigemini üks neljast on veel väike, aga kasvab küllalt jõudsalt. Meil on tuntud Swedbank, on SEB, on Luminor, kellest ma rääkisin, ja on ka LHV. Ühtegi märkimisväärt filiaali ei ole. Ma ütleksin niimoodi, et trend on olnud selline, et Eesti ning ka SSM ehk siis Euroopa Keskpanga järelevalve on enam võimelised pangandusturgu kontrollima ja vajadusel ka siinseid trende koos keskpanga kui makrojärelevalvajaga suunama, kui see oli aastal 2014. Igal asjal on ka oma positiivne külg, aga veel kord: pikaajalise laenu andjatele mina ütleksin küll, et te olete teretulnud. Aga huvilisi ei ole väga palju. Meil on miljon ja 300 000 inimest ja see arv pigem väheneb. Kuigi atraktiivne see suurte tegijate silmis ei ole. Veel kord: kui vaadata Rootsi pankasid ja võrrelda neid kogu euroalaga, siis Rootsi pangad on väga-väga tugevad. Nad on väga kõrgelt digitaliseeritud, nad on väga hästi kapitaliseeritud, nad on suhteliselt hästi juhitud. Nii et nad on konkurentidena päris kõvad pähklik kellele iganes.

10:59 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Kolleeg Anti Poolamets, järgmine küsimus.

10:59 Anti Poolamets

Lugupeetud ettekandja! Suur tänu teile selle eest, et te jõudsite Danske panga filiaali sulgemiseni! Samas tuleb tunnistada, et kaitsevallid ei töötanud kas üldse või töötasid puudulikult. Minu andmetel andis juba 2009. aastal rahapesu andmebüroo teatud infot ja signaale. Sel ajal oli Jürgen Ligi rahandusminister, ei olevat mingit reaktsiooni järgnenud. Nüüd, praegu on uus risk: Swedbanki kohta on tulnud häresignaale. Milline on teie tegevusplaan selles osas? Kas inspeksioon on valmis puistama ka Swedbanki kontoreid, arvuteid? Rootsis on see põhiliselt ajakirjanduse abiga alanud. Teil võiks suurtes organisatsioonides olla mõned vilepuhujad.

11:00 Finantsinspeksiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Lugupeetud Riigikogu liige, tänan küsimuse eest! Me oleme Rootsi finantsjärelevalve asutusega ka avalikult teada andnud – see oli vist juba veebruaris –, et me alustame koos järelevalvetoiminguid Swedbanki üle. See info on ka avaldatud, et alates 1. aprillist me teeme Eestis Swedbanki üle kohapealset kontrolli. Oleme seal kontoris ja töötame, ütleme nii, informatsiooniga, inimestega – protsess käib. Me oleme Rootsi järelevalvega kokku leppinud, et nii kaua, kui see protsess käib, me – kas või seetõttu, et mitte vastaspoolele liiga palju aimdust anda – detailidesse ei lähe. Küll aga, kui see protsess on lõppenud – me oleme koos rootslastega prognoosinud, et esialgsed tulemused peaks sügiseks 2019 selged olema –, siis me kindlasti ka avaldame need.

Tegemist on tõesti avalikkusele huvi pakuva protsessiga ja tõenäoliselt on vaja ka avalikkusel teada, mis Swedbank AS-is toimunud on. Ma lihtsalt sellele saale teadmiseks ütlen, et ka Swedbanki puhul me räägime enamjaolt ikkagi n-ö taakprobleemidest. Pean silmas seda, et kõik Eestis tegutsevad või tegutsenud pangad on lähiminevikus seotud olnud mitteresidentide teenindamisega, neile makseteenuste osutamisega. Ja mitte ainult Eestis, vaid ka laiemalt. Kui Danske pank avaldas oma siseraporti septembris 2018, siis seal oli ka teatud faktoloogia kirjas. Mina küll ei saa siin selle õigsust kinnitada, aga ma viitan Danske panga raportis avaldatule. Seal olid välja toodud mitteresidentide piiriülesed maksed Baltikumis. Üldse vaadeldi teatud kümne aasta pikkust perioodi ja Eesti osakaal oli

20% ainult. Ja sellest 20%-st umbes pool maksetest toimus Danske pangas. Nii et Baltikum üldiselt on olnud mitteresidentide teenindamise äris ja nagu ma viitasin, 2014. aastal oli Eesti süsteemis nende osakaal 19%, mis nüüdseks on vähenenud 7–8%-ni. Aga veel kord: jah, Swedbankiga me tegeleme, ka Danskega. Juba 2007. aastal oli seal FI kohapealne kontroll, siis oli ta küll Sampo Pank. 2009. aastal oli seal järelkontroll, mille käigus me leidsime, et asjad on paremuse poole liikunud. Lootsime, et Danske loob seal korra majja, hiljem selgus, et ei löönud. Me pidasime aastail 2012 ja 2013 taanlastega dialoogi ja 2014 oli meie kohapealne kontroll – ma räägin nüüd Danske pangast. 2015. aastal mitteresidentidega seotud äri suleti ja 2019. aastal on selle äri lõplik sulgemine Eestis. Need on olnud sammud Danske suhtes. Mis puutub Swedbanki, siis ma lihtsalt viitasin infole, mis me oleme avaldanud, aga detailideni praegu erinevatel kaalutlustel minna ei saa.

11:03 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Kolleeg Vilja Toomast, järgmine küsimus, palun!

11:03 Vilja Toomast

Aitäh! Ma pöördun oma küsimusega tagasi Riigikogu eelmise koosseisu juurde ja meenutan, et me õiguskomisjonis peaaegu kolmveerand aastat tegelesime Danske Banki juhtumiga ja otsisime süüdlasi. Nende arutelude käigus tõusetus ka teema, kas peaks Eestis rahapesu tõkestamise reegleid veel karmistama. Meenutan, et nagu te ise ka ütlesite, 2017. aastal alles võeti direktiiv vastu. Kas peaks juba hakkama neid reegleid muutma? Meil tõusetus ka pööratud tõendamiskohustuse teema. Ma ei mäleta, milline oli teie seisukoht. Kas me peaksime praegu hakkama reegleid karmistama ja võtma kasutusele pööratud tõendamiskohustuse? Milline teie seisukoht on? Ma meenutan ka seda, et Euroopa Liidu rahapesudirektiiv tegelikult ei nõua pööratud tõendamiskohustust.

11:04 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Hea Riigikogu liige! Tänan küsimuse eest! Eelmisele ehk siis XIII koosseisule antud vastus oli mul selline, et me oleme teadlikud pööratud tõendamiskoormuse ideest. Me ei ole selle vastu, aga asi vajab kaalumist. Ja üks erinevad parlamendikomisjonid seda on teinudki ja teevad. Kui te küsite minu kui finantsjärelevalvaja käest, kas see on meile selline nr 1 teema, siis vastus on, et ei ole. Ma usun, et meie kolleegidele uurimisasutustest, näiteks prokuratuurist on see enam aktuaalne teema. Minu jaoks on õigusraamistiku tõttu kolm aktuaalset teemat. Esiteks, nagu ma juba rääkisin, trahvide suuruse küsimus. Loodan väga, et see õige pea jõuab ka teie lauale, kui juba jõudnud ei ole. Teiseks, menetluse kompleksus. Loodan väga, et see hakkab ministeeriumide süsteemis ringlema ja jõuab ka teie lauale. Kolmandaks, vilepuhujate kaitse. Loodan väga, et see jõuab rahapesu tõkestamise valitsuskomisjoni kaudu ühel hetkel teie lauale. Aga kuigi pööratud tõendamiskoormus on midagi sellist, mis finantsjärelevalvet ainult kergelt puudutab – see ei ole meie peamine valdkond –, me sellesse kindlasti panustame. Me vastu sellele ei ole, aga ma olen eelmisel aastal seda teemat jälginud, seal on teatud põhiseaduse küsimused. Õiguskantsler on selle kohta üht-teist arvanud. Ma tean, et mu kolleegid Rahandusministeeriumist on eelnõu kallal töötanud, usutavasti üks versioon jõuab ka teie kätte edasiseks menetlemiseks. See on meie seisukoht lühidalt, et need kolm markeeritud teemat on meie jaoks ülimalt olulised. Pööratud tõendamiskoormus kindlasti aitaks kaasa teatud riskide juhtimisele, aga samas tekitab ka mõningaid ohte, ütleme niimoodi.

11:06 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Kolleeg Riina Sikkut, järgmine küsimus, palun!

11:06 Riina Sikkut

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea kõneleja! Mina küsin millegi kohta, mis ei puuduta suuri panku, pigem inimeste suuri muresid. Mida te arvate, kas ühisrahastusplatvorme, ühistupanku, kiirlaenuandjaid, virtuaalväeringute rahakoti teenuse pakkujaid ja sularahaks vahetajaid oleks vaja enam ohjata, seda regulatsiooni täiendada?

11:07 Finantsinspektsiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Lugupeetud Riigikogu liige, tänan küsimuse eest! Tegelikult on selles ühes ja väga lühikeses küsimuses hästi palju küsimusi. See on ainult pealtnäha lihtne ja lühike. Tegu on väga keerulise valdkonnaga. Võtame virtuaalvääringud, krüptovaluuta. Meile teadaolevalt on Eestis saanud tegevusloa – selle väljastaja või selle üle otsustaja on rahapesu andmebüroo – ligi 1400 krüptovaluutat väljastavat ettevõtjat. Enamikul neist puudub Eestiga märkimisväärne seos. Nad lihtsalt on siin saanud tegevusloa. Osal neist vist isegi ei ole Eesti äriühingu staatust, need on välismaised äriühingud. Nii et seos Eestiga on väga lõtv. Mis on lisandväärtus, mida Eesti ühiskond sellest saab – mulle ei ole päris selge, miks selline süsteem hea on. Veel kord: sellised krüptovaluutaga tegelejad meie järelevalve alla ei kuulu, nad meile aruandeid ei esita. Meil on mingi informatsioon, aga me ei saa selle õigsust iseseisvalt kuidagi kontrollida. Seetõttu on minu arvamus praegu hinnanguline. *Circa* 90% krüptovaluutaettevõtjatest tegeleb sellise äriga, millest me aru ei saa. Ja kui me millestki aru ei saa, siis tavaliselt järelevalvajad ei soovita inimestel sellega tegeleda.

Mul on endal üks hõimlane, kes kunagi ostis odavalt krüptovaluutat ja siis selle hind vahepeal tõusis hirmsat moods. Me rääkisime enne siin tarbijaharidusest ka. Ma rääkisin temaga, et kuule, see ei ole õige asi. Sa tead oma eurosid ja tee midagi nendega. Ta vaatas mulle otsa ja ütles, et ma olen nüüd rikas. Ma olen rikas! Ta on väga tark inimene, ei saa öelda, et ta oleks väheharitud. Ma küsisin, kust see vara nüüd äkitselt sul tekkis. Alles sa ju ostsid, kust see suurem väärtus nagu on tekkinud? No ei tea, aga vaat on! See on kõik eripärane valuuta, keskpangadest lahus, ja keskpangad on üldse ju saatanast, eks! See on nali – ma igaks juhuks ütlen, kuna ma siin avalikult esinen. Aga väga raske on inimesele teinekord seletada neid asju ja hoiatada, et ära võta neid riske.

Tagasi algusse tulles: krüptovaluuta, virtuaalvääringud. Mina arvan, et Eesti peaks hakkama seda riski järk-järgult vähendama. Üks meede näiteks, mida võiks kaaluda, on viia nende registreerimistasud või ka iga-aastased mingid tasud piisavalt kõrgeks, nii et ei ole enam tasuv Eestis registreeringut hoida. See on üks lihtne näide. Ja see on hästi odav riigile. Teine näide: Soome tegi seda, et võttis nad mingil moel järelevalve alla. Ja ma tean Rahandusministeeriumi kolleegide käest, et selle teemaga tegeletakse, see ei ole neil päris tähelepanuta jäänud.

Mis puutub ühisrahastusse, siis eks pangad valivad oma kliente. Nagu öeldud, see konkurents võib-olla ei ole täiuslik. Selles mõttes on ühisrahastamisel ka oma plussid. Teatud väiksemad või riskantsemad projektid saavad niimoodi rahastatud. Aga selle mündi teine külg on seesama, et nad on riskantsemad. Ja kui investorid ei tea sellest, on vähem informeeritud, siis see võib mingil hetkel tekitada probleemi isegi kogu ühiskonnale. Löögi alla satub ka maine, kui ühisrahastuse maksejõuetuks muutumise risk kandub üle reguleeritud finantsturile. Seetõttu me oleme juba aastaid tagasi teinud oma kolleegidele ettepaneku, et ühisrahastust tuleks minimaalselt reguleerida. On teatud küsimused, mille puhul lepinguõigus ei pruugi toimida, ja siis ei teki sellist efekti, nagu me soovime. Riskid võiks olla piisavalt juhitud. Siis ongi avalik õigus see, mille abil saab neid riske üldisemalt ja ühiskonnale odavamalt juhtida. Nii et me oleme teatud teemadel oma ettepanekud teinud, teatud teemadel oleme neid tegemas ja kaasa mõtlemas. Oleme neid riske teadvustanud, need ei ole päris tähelepanuta jäänud. Aga tänan küsimuse eest! Väga aktuaalne teema.

11:11 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Kolleeg Kai Rimmel, palun järgmine küsimus!

11:11 Kai Rimmel

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud sõnavõtja! 2014. aastal muudeti osa rahapesu puudutavaid kriminaalkuritegusid väärtegadeks. Milline oli Finantsinspeksiooni seisukoht? Kas te toetasite seda või esitasite vastulause? Ja mis te arvate, miks seda tehti? Lisaks: milline on olnud selle muudatuse mõju rahapesu jätkumise ja karistamatuse tunde tekkimise seisukohast?

11:12 Finantsinspeksiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Täna! Kui nüüd aus olla, siis ma kõike peast ei mäleta. See oli viis aastat tagasi ja meisse puutuvaid eelnõusid on päris palju olnud. Aga ma räägin seda, mida ma mäletan. Ma mäletan, et toona oli käsil suur projekt, mille nimi oli dekriminaliseerimise algatus. Oli tekkinud arusaam, et liiga paljud teod leiavad käsitlemist kas kuritegudena või väärtegudena. See, millest ma räägin, on küll rohkem uurimisasutuste ja justiitsüsteemi temaatika, aga kuna ma olen hariduselt jurist, siis ma natuke tean

sellest. Aga sel pole päris puutumust finantsjärelevalvega. Ent siis armastati tuua näide, et vaadake, et kui inimesed tulevad laulupeolt ülevas meeleolus ja näiteks Tartu Ülikooli koor otsustab ülikooli peamaja ees laulu üles võtta, kas see siis on massiivne avaliku korra rikkumine, mis teatud tingimustel on isegi kuriteona käsitatav. Niisuguseid asju ei tohiks olla, selle peaks kuidagi üle vaatama. Karistusõigus peaks ikka tõsisemate asjadega tegelema. Ja sellele on olnud raske vastu vaielda, ka sellepärast, et karistusõigus kui selline ja kriminaalmenetlus on ühiskonnale hirmus kallid. Mis puudutab aastat 2014, siis minu vastus on see, et ma ausalt öeldes ei mäleta, mis seal konkreetselt tehti. Meie seal pastakat ei hoidnud, see käis pigem, ma usun, Justiitsministeeriumi laudadelt läbi. Kui teil tekib dialoog või arutelu selle poolega, siis võiksite neilt küsida, miks need muudatused tehti. Ja ausalt öeldes ma jään teile võlgu ka vastuse, kuidas Finantsinspeksioon sellele sammule toona reageeris. Nii et vabandust! Aga ma saan selle järele uurida, kui huvi on, ja teile vastuse saata. Lihtsalt selleks tuleb sukelduda meie arhiividesse ja kirjavahetusse. Kui sobib, siis ma lõpetaksin vastamise sellega.

11:14 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Kolleeg Jüri Jaanson, palun järgmine küsimus!

11:14 Jüri Jaanson

Suur tänu! Austatud Finantsinspeksiooni juht! Ma kõigepealt tänan teid väga põhjaliku ettekande eest, aga veelgi enam nende põhjalike vastuste eest, mis te küsimustele olete andnud. Te olete hästi selgitanud meie finantsmaastikul, kogu panganduses toimuvat. Aga mul tekkis küsimus just teie enda organisatsiooni kohta. Te selgitasite ka organisatsiooni struktuuri, ülesandeid, eri institutsioonide kohustusi. Muu hulgas ütlesite, et nõukogu ülesannete hulka kuulub ka järelevalve ja siit tekkis mul selline küsimus: miks teie organisatsioonis allub siseaudiitor juhatuse esimehele, aga mitte nõukogule? Kas ta ei ole nõukogu koostööpartner?

11:15 Finantsinspeksiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Täna selle küsimuse eest, lugupeetud Riigikogu liige! Sellele oleks üks lühike vastus ja natuke pikem vastus. Lühike ja lihtne vastus on see, et vastavalt Finantsinspeksiooni seadusele kehtestab siseaudiitor põhimääruse juhatuse. Selleks et juhatusesiseselt huvide konflikte vältida, tõepoolest siseaudiitor allub mulle, mitte juhatusele kollektiivselt ega ka üksikutele teistele juhatuse liikmetele, kes meil tegelikult seda järelevalvet, mida me ise kutsume "äriliinide", s.o kapitali ja teenuste järelevalveks, rakendavad. Minu alluvuses on n-ö tugifunktsioonid ja siseaudit. See on ajalooliselt olnud aastast 2002 niimoodi. Viimasel paaril aastal me oleme nõukoguga kokku leppinud, et nõukogul on õigus teha ettepanekuid siseaudiitori tööplaani kohta. Siseaudiitor saadab kõik oma auditi tulemused – see reform sai tehtud ajal, kui mina juhatuse esimees olen olnud – või kokkuvõtted informatsiooniks ka nõukogule. Nõukogul on olemas täielik pilt, mida juhatuse on teinud või tegemata jätnud. Vajadusel saab nõukogu meie siseaudiitoriga dialoogi pidada. Oleme nõukoguga kokku leppinud, et teeme selle muudatuse ka seaduses ära, et meie siseaudiitor võib nõukogult suuniseid saada. Siis oleks selleks õiguslik alus. Ja miks mitte – nõukogul kui kõige kõrgemal järelevalveorganil Finantsinspeksioonis peab olema ka õiguslik alus pidada dialoogi siseaudiitoriga. Siseaudiitor on küll oma aruandes ka öelnud, et faktiliselt ei ole juhatuse talle kunagi tema töös takistusi teinud ega püüdnud tema sõltumatust kõigutada. Kuna ma olen ise ka Eesti Siseaudiitorite Ühingu liige, siis ma tean täpselt, mis need normid on, ja ma pean nendest normidest ka kinni. Ma ei sekku siseaudiitori tegevusse, ei riku tema sõltumatust.

11:17 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Kolleeg Urmas Espenberg, palun järgmine küsimus!

11:17 Urmas Espenberg

Aitäh, juhataja! Austatud ettekandja! Minu küsimus on teisest ooperist ja puudutab pensione. Olete oma aastaraamatus maininud, et tegelete ka tööandjapensionide järelevalvega ja olete osalenud 24 korda selles töörühmas. Minu kui sotsiaalkomisjoni liikmeni on jõudnud info, et osa Soome tööandja pensioni saajaid on Eesti elanikud ja nende Soome tööandja pensione maksustatakse, kuigi nad on need maksud Soomes juba maksnud. Kas oskate kommenteerida?

11:18 Finantsinspeksiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Täna küsimuse eest, hea Riigikogu liige! Ma hakkan sellest pihta, et tõenäoliselt te viitate ühele kohale meie aastaaruandes, mis räägib rahvusvahelisest koostööst, kus Finantsinspeksioon osaleb. Me oleme seda kohustatud tegema, see tuleneb Euroopa Liidu õigusaktidest. Finantsinspeksioon tõepoolest osaleb sellise asutuse töös, mille nimi on otsetõlkes Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve. Selle ingliskeelne lühend on EIOPA. Ja kui vaadata seda tööandjapensionide järelevalvet, mida EIOPA teeb, siis näeme, et see on üks väga spetsiifiline valdkond, mis on Euroopa Liidus harmoneeritud. Eestis ühtegi sellist tööandjapensioni skeemi, nagu neid EIOPA käsitleb, ei ole. Nii et tegelikult see valdkond ei ole Finantsinspeksiooni radaril olnud.

Teie küsimus maksustamise kohta on tõenäoliselt õigustatud, aga see on väga spetsiifiline ja ma jään sellele praegu küll vastuse võlgu. See on Maksu- ja Tolliameti temaatika, finantsjärelevalves ei ole sellega tegeletud. Ma loodan, et ma vastasin teile selles osas, mis on meie portfellis ja miks me käime EIOPA-s. EIOPA-s me käime eelkõige just kindlustusandjate, kindlustusturu järelevalve küsimusi arutamas. Veel kord: selliseid tööandjapensionide skeeme, nagu need EIOPA portfellis on, Eestis ei tunda. Meie järelevalve all midagi sellist ei ole.

11:20 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Ja veel üks küsimus. Kolleeg Jevgeni Ossinovski, palun!

11:20 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma küsin kiirlaenude kohta. 2014–2015 sai seda turgu märkimisväärselt korrastatud erinevate meetmetega, sealhulgas nendega, mis teie asutust puudutavad. Mulle tundub, et tervikuna on olukord paremaks läinud ja vastutustundlikkust on nii teenuse pakujatel kui ka tarbijatel juurde tulnud. Aga kindlasti ei ole me veel kaugeltki seal, kus olla tahaksime. Kümnetel tuhandetel inimestel on konto arestitud väga kõrge protsendiga tarbimiskrediitide tõttu. Ent selles valguses, nagu me oleme siin lugenud, plaanib MKM hakata taas kord seda turgu liberaliseerima. See teid küll otseselt ei puuduta, aga mis te sellealasest reklaamist üldiselt arvate? Kas me peaksime pigem selle turu korrastamisega edasi minema või midagi tagasi pöörama?

11:21 Finantsinspeksiooni juhatuse esimees Kilvar Kessler

Täna, hea Riigikogu liige, küsimuse eest! Kerime siis kiirlaenuturu ajalugu tagasi. Veel kord, me Finantsinspeksioonis positsioneerime ennast kui muu hulgas ka parlamendi häid nõustajaid. Me oleme sõltumatud ja katsume tegutseda oma parimate teadmiste ja kutseoskuste alusel. Kiirlaenuturu kohta me oleme kunagi öelnud, et see turg tundub olevat selline, et vajaks uurimist eelkõige teenuse järelevalve aspektist: kuidas teenuseid pakutakse, kuidas vastutustundliku laenamise printsiipi rakendatakse. See vajaks järelevalvet ja ka tegevusloastamist. Tegevusloa kaotuse ähvardus on päris hea heidutus professionaalsetele tegijatele, see sunnib olema seaduskuulekas. Seda arvamust me oleme kunagi esitanud.

Me oleme ka reklaamide kohta arvanud, et selle reklaami piiramisega ei maksa liiale minna. Meil on olnud kolleege, kes on väga hoogsalt proovinud seda reguleerida – rahakölin ei tohi reklaamis kosta. Me siiski nii jäigaks ei lähe. Me näeme seda, et reklaam on tegelikult väga hea võimalus tekitada konkurentsi. Kui sa alles tuled turule ja sul ei ole mingit võimalust oma toodet kuidagi tutvustada, siis eeldades, et sa käitud õiguspäraselt, normide kohaselt, on sul päris raske võistelda nendega, kes juba turul on. Aga me ju tegelikult tahame turul konkurentsi.

Nii et selles mõttes ei ole asi minu arvates reklaamipiirangute lõdvendamises või mittelõdvendamises. Peamine vahend – ja ma arvan, et see võiks nii jääda – on tarbijakrediidi andjate tegevusloastamine. Mis iganes see kehtiv reklaamiraamistik ka pole, seda tuleb ikkagi püüda täita. Krediidiandjad on täiendavalt motiveeritud seda täitma, kui neil on kogu aeg hirm tegevusloast ilma jääda – see võidakse kehtetuks tunnistada.

Kui veel kiirlaenuturust rääkida, siis ma olen nõus, et seal on asjad oluliselt paremaks läinud. Aga keskne küsimus, millega meie tegeleme, on ikkagi n-ö vastutustundliku laenamise põhimõtte rakendamine. Osa kiirlaenuandjaid kipub seda siiski rikkuma ja osalt me oleme ka tegevusloa ära võtnud. Samas on seal teatud määral mängus ka turu enda regulatsioon. Osa ärisid on lihtsalt kuidagi kokku kukkunud ja oma tegevusloa meile ära toonud. Nii et see turg, ma väidan, on korrastunud ja veelgi korrastumas. Aga reklaami kohta ma pigem ütleks, et me ei ole tunnetanud, et see on hirmus suur probleem, aga see ei tähenda, et ei võiks üle vaadata kehtivat regulatsiooni.

11:24 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Me oleme ära kuulanud Finantsinspektsiooni juhatuse esimehe Kilvar Kessleri ettekande ja küsimused talle. Küsimused on ammendunud. Suur tänu, härra ettekandja! Nüüd on võimalus pidada kõnesid, vastavalt §-le 155 on võimalus pidada üks kõne fraktsiooni kohta. Esimene registreeritud kõne tuleb Riina Sikkutilt. Kolleeg Riina Sikkut, palun! Viis minutit puldist.

11:25 Riina Sikkut

Aitäh, hea istungi juhataja! Kõigepealt tänan Finantsinspektsiooni juhatuse esimeest selle väga hea ülevaate eest, mis tutvustas Finantsinspektsiooni rolli ja 2018. aasta tegevust. Ja tänan tegelikult ka selle eest, et meie tähelepanu pöörati sellele, mis veel muutmist ja parandamist vajaks, puudutagu see siis vääртеomenetlusi või turu järelevalve teisi aspekte. Aga nii nagu oma küsimuses, lähen ka nüüd pankade, investeerimisfondide ja pensionisammaste teema juurest selle teema juurde, mille on meie jaoks kaasa toonud tehnoloogia muutumine ja teiselt poolt madalad intressid. Nii nagu uued tehnoloogiad kujundavad ümber meie taksoturgu, puhkusekorraldust ja korteri või ööbimiskoha rentimist, toimub täpselt sama ka finantstoodete ja teenuste puhul.

Ühelt poolt lähuvad tooted-teenused keerulisemaks, inimese jaoks raskemini mõistetavaks, samas on need väga kättesaadavad, paljudel ka nutitelefoni abil. Sellises olukorras, kus inimene soovib oma sääste investeerida ja tavalises pangas on intress praktiliselt olematu, tundub 8% või 20% väga magus. Aga kõrgema intressiga kaasnevad suuremad riskid. Mis meie turul on toimunud? Tõesti, on 1000 või rohkem tegevusloaga krüptoraha pakkujat-vahendajat, on kiirraenuandjad, ühisrahastusplatvormid, ühistupangad, kes lubavad inimestele kõrgeid intresse. Samas rahastavad nad tulu teenimiseks näiteks kiirraenuude väljaandmist. Ja inimeste hoiused Tagatisfondis tagatud ei ole. Ma ei ütle, et kõigile peab kehtima selline järelevalve nagu suurte pankade suhtes. Läheb üks kiirraenuandja pankrotti – see meie finantsstabiilsust ei kõiguta. Samas mõjutab see nende konkreetsete inimeste igapäevast toimetulekut, kes asjaga seotud olid, kes võib-olla langevad siis kohtutäiturite meelevalda. Täpselt samamoodi on ühistupankade puhul, ühisrahastusplatvormide puhul: kui kinnisvarainvesteering, kuhu raha pandi, ei õnnestu, siis on konkreetse inimese personaalsed riskid väga suured.

Küsimus on, kes peaks selle eest seisma, et need riskid ei realiseeruks. Ja mis võiks olla lahendus? Mida meil vaja oleks? Mina arvan, et meie kõigi ülesanne on sellest rääkida, selle kohta küsimusi esitada, ettepanekuid teha, et lõpuks jõuda selleni, et koolis saab peale tavalise kirjaoskuse ka finantsalase kirjaoskuse. Teenused ja tooted, mis meil turul on, võivad olla keerulised, võivad olla moodsad, aga need peavad olema läbipaistvad. Ja inimesed peavad teadma, mis on riskid, mida nad võtavad, mis on see teenus, mida nad päriselt saavad. Ja kolmandaks: kõik võivad alt minna. Inimene võib teha ekslikke otsuseid, võib oma finantsvõimekust üle hinnata, võib oma investeerimistarkust üle hinnata. Ettevõtjad võivad eksida, võib-olla ei ole eeldatud nišši nende jaoks turul olemas või on konkurendid paremad. Kuidas me seda turvapatja pakume, kuidas me toome võlaringist välja inimesed, kes on sinna kord sattunud, võib-olla eksliku otsuse tagajärjel? Ei pea ju 10–20 aastat seda karistust jõus hoidma.

Nii et tegeleme finantskirjaoskusega, läbipaistvate, ausate teenustega, mille puhul inimene saab aru, mida ta ostab, kuhu ta oma raha investeerib! Ja tegeleme sellega, et kui keegi on teinud valesid otsuseid, siis see ei oleks eluaegne karistus. Aitäh!

11:29 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Järgmine kõne, kolleeg Jürgen Ligi, palun!

11:29 Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Räägin mõistagi fraktsiooni nimel, aga väikse isikliku nüansiga, kuna ka täna ei saanud saalis läbi minu nime nimetamata. Selle üle olen ma ainult uhke, kui minu seostamine Finantsinspektsiooniga on väga põhjendatud ja väga austav. Ma olen olnud üle viie aasta selle nõukogu esimees. Ainus probleem on, et selle institutsiooni saavutusi ma eriti enda arvele ei saa kirjutada. Aga teeme nii, et ma seda ei öelnud.

Finantsinspektsioon on minu silmis olnud väga usaldusväärne osa väga usaldusväärsest Eesti riigi struktuurist – seni usaldusväärsest. Ma rõhutan sõna "seni", sest rünnakud usaldusväärse avaliku halduse vastu – ma usun, et ka FI võib väikse mööndusega selle hulka lugeda – on olnud viimase kahekolme aasta tülgaastav trend. FI ei ole seda ära teeninud, nii nagu ei ole ka avalik sektor tervikuna. Ma

ütlen, et FI on üks nendest institutsioonidest, kes on taganud meie väga usaldusväärse finantssektori. Meil on olnud nii usaldusväärne finantssektor, et maksumaksja ei ole pidanud teda päästma. Ja FI, rõhutan, ei tegele tarbijakaitsega, vaid eelkõige finantsstabiilsuse ja valdkonna usaldusväärsusega. Üks sellise tegevuse paratamatu järelm on usalduse kuritarvitamine. Seda usaldust on kuritarvitanud kurikaelad. Eestis asuvate pankade usaldusväärsus on põhjus, miks ka räpane raha on seda infrastruktuurina ära kasutanud. Ja seda omakorda on räpaselt ära kasutanud poliitikud, kes on kahjuks kahjustanud FI mainet. Seda on ära kasutanud ka poliitikute kaudu tsiviilvaidlejad, kes on lihtsalt raha õngitsenud. Peale seda, kui siin saalis umbes pool aastat tagasi rahapesu teemat arutati, tegelikult tahaks neid seinu pesta. Kui inetu see kõik oli! Täna avaldus see ühes küsimuses Kilvar Kesslerile. Jätame Finantsinspeksiooni rahule, on minu üleskutse, ja tunnustame tema tööd ühiselt! Täna oli ühe küsimuse sisu, et rahapesu andmebüroo saatis 2009. aastal FI-le kirja, aga midagi ei juhtunud. Mina olin sel aastal rahandusminister – poole aasta pealt tulin. Seda keegi ei tea, mis kiri see oli, aga järjekordne kuulujutt on lendu lastud. Selline laamendamine on väga inetu. Rahapesu järelevalve ja finantsjärelevalve on läbi aegade suhelnud, koosolekutel osalenud. See, et keegi saatis mingi kirja, on ainult kuulujutt. Mida siis kirjutati? See on samal tasemel väide, kui on viimastel päevadel, aga ka palju varem ja korduvalt väidetud FI-ga ja parteidega seoses. Sel ajal olevat pestud sadu miljardeid raha Eestis. Mis Eesti mainest te üldse räägite?! Nii on lõpetatud igasuguseid konstruktiivseid arutelusid. See oli eile televisioonis, üleeile "Aktuaalses kaameras". Partei esimees tuleb ja virutab: mis asja, sel ajal pesti sadu miljardeid raha Eestis! Ma palun lisaaega!

11:34 Aseesimees Siim Kallas

Lisaaega? Palju palud?

11:34 Jürgen Ligi

Kolm minutit, traditsiooniliselt.

11:34 Aseesimees Siim Kallas

Okei.

11:34 Jürgen Ligi

Eile oli helge moment: peaminister pidi selle vale ümber lükkama. Ja ma tunnustan selle eest peaministrit. Niimoodi oma riigiga ei käituta, niimoodi ei lahmita. Mingeid sadu miljardeid rahapesu ei ole tõestatud. Ja eriti jube on, kui niimoodi suvalisest asendist ründab Eestit siseminister, kelle eesmärk peaks olema ju tõde. Meil on tõepoolest hinnanguliselt 200 miljardit eurot Danskest läbi liikunud ja seda praegu kontrollitakse Danskes. Aga see on Danske! Danske ei ole olnud otsene meie FI vastutusala. Otsene vastutus on olnud Taani FI-l, kelle tegevust on viimastel aegadel palju uuritud. On ka olnud kriminaalprotsesse ja küll see kuhugi jõuab. Üldiselt aga on rahapesu omamoodi peitkuritegu, mille korral tõenäoliselt suurem osa tõde jääb alati välja selgitamata. Peaprokurör Lavly Perlingu hinnangul on aga 200 miljardist rääkida absurd. Tõenäoliselt 200 miljardi asemel mingisugune väike osa õnnestub kvalifitseerida kuriteona.

FI tegevus seejuures on olnud ajast ees. Ma spetsiaalselt lasin Kilvar Kessleril üle rääkida, kuidas on aja jooksul muutunud regulatsioonid ja mida üldse on aja jooksul tehtud. Üks pöördepunkt on tõesti 2012. aasta, kui hakati tõrjuma rahapesu riskipõhiselt, ärimudeli tegevuse põhiselt, mitte lihtsalt formaalsete eeskirjade põhjal. Ja sealt alates on Finantsinspeksioon saanud tõsiselt tegutseda. Enne lahkumist nõukogu esimehe koha pealt sain ma selle auditi tulemustest lühiülevaate. Võin öelda, et 2014. aasta suveks oli Eesti probleem juba lahendatud. Tõsi, inertsist äri jätkus, aga põhimõtteliselt saavutas Finantsinspeksioon, kes hindas riskimehhanisme, 2014. aastal töövõidu. FI ei ole rahapesu andmebüroo. Rahapesu andmebüroo nii edukas ei olnud. Aga rahapesu andmebüroo edutuse taga ei olnud lihtsalt haldussuutmatust, vaid ikkagi eelkõige Venemaa keeldumine kaasa töötada. See võiks olla meie kokkuvõtte sellest teemast, mis on tegelikult Eesti jaoks aastatetagune minevik. Kahju, et liiga palju juttu läks ka täna igasugu kõrvaliste asjade peale, selle asemel et arutada üldist finantsstabiilsust. Kindlasti FI ei ole tarbijakaitse. Ta ei saa tegeleda kõigega. Aga see on ka üks osa tema

ajaloost, et talle on kogu aeg funktsioone juurde kirjutatud. Selles mõttes tuleb arvestada, et ta on väga seotud järjest suureneva ootuse ja tellimusega. Kokkuvõttes ma aga ütlen, et ta on hästi hakkama saanud ja hoidnud head tasakaalu riigis. Aitäh!

11:38 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole registreeritud. Oleme selle küsimuse käsitlemise täna ammendanud. Päevakord on ka ammendunud, nii et soovin kõikidele töökat järgmist nädalat töös valijate ja dokumentidega. Aitäh!

Istungi lõpp kell 11.38.